

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛОСКУТОВА НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 81'373[811.133.1+811.161.2]

**КІНЕМАТОГРАФІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ:
СТРУКТУРА ТА СЕМАНТИКА
(НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)**

Спеціальність **10.02.17** – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

ОДЕСА – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі германських та східних мов Міжнародного гуманітарного університету, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Ступак Інна Валер'янівна,
Міжнародний гуманітарний університет,
декан факультету лінгвістики та перекладу,
професор кафедри германських та східних мов.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Терехова Світлана Іванівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
професор кафедри російської мови і літератури;

кандидат філологічних наук
Ковбанюк Мар'яна Іванівна,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
викладач кафедри французької філології.

Захист відбудеться **9 грудня 2016 року о 10:00** годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.136.02 у Міжнародному гуманітарному університеті за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33, ауд. 302).

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33.

Автореферат розісланий 8 листопада 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Михайлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню кінематографічної термінології у французькій та українській мовах, адже міжмовне зіставлення їхніх структурних і семантичних особливостей дає можливість з'ясувати загальномовні процеси та закономірності в досліджуваних мовах, а також систематизувати специфічні риси та явища кожної мови. Звернення до вивчення саме кінематографічних термінів зумовлене тим, що кінематографія є всеосяжною галуззю людського знання, і її значущість важко переоцінити.

Стрімке поширення кінематографічного мистецтва, його глобальний характер сприяли появі кінематографічної термінології, яка знайшла своє специфічне вербальне і поняттєве відображення у національних мовах країн, що користуються досягненнями кіноіндустрії. У зв'язку з цим важливим видається дослідження особливостей походження, формування та розвитку кінематографічних термінів, які являють собою величезний масив словникового складу, що використовується не лише у сфері кінематографічної термінології, але і в загальноповживаній лексиці, а також у термінологіях суміжних наук. До того ж, вивчення кінематографічних термінів знаходиться у колі інтересів як вітчизняних термінознавців, так і зарубіжних фахівців у галузі кіномистецтва і кіноіндустрії, для ефективного спілкування яких потрібна систематизована й уніфікована термінологія.

Проблема аналізу кінематографічної термінології не є новою. Так, у зіставному плані було розглянуто особливості перекладу кінематографічних термінів на матеріалі англійської та української мов (О. В. Зосімова; О. В. Полякова). Кінематографічна термінологія також досліджувалася і в окремих мовах: у французькій мові простежено історію становлення французької кінематографічної лексики (Ж. Жіро), розроблено експериментальну методику аналізу мови кінематографа (Ж-М. Обрі); в українській мові проаналізовано особливості кіномистецьких термінів-словосполучень (І. Василяйко) та визначено принципи систематизації лексики кіномистецтва (О. В. Ісаєнко); у російській мові розглянуто кількісно-якісні зміни в лексиці тематичної групи «Кінематографія» наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. (І. А. Радченко), проведено структурно-семантичний аналіз російської кінематографічної лексики (О. М. Лебедева), з'ясовано способи номінації у сфері кіномистецтва (С. І. Алаторцева; Г. С. Ключова); в англійській мові досліджено функціонування термінів сфери «кіно» (Е. С. Божко), вторинну номінацію в англійських кінематографічних текстах ХХ століття (І. Б. Гусарова), лінгвокогнітивні та комунікативні аспекти англомовних текстів кінематографічної проблематики (Л. Ф. Ваховська), формування англомовної термінологічної та жаргонної лексики сфери кінематографа (Т. І. Тимошук). Огляд теоретичних джерел засвідчив, що предметом дослідження слугували історія та функціонування кінематографічних термінів переважно англійської та російської мов, у той час як структурно-семантичні особливості французьких та українських кінематографічних термінів дотепер не були об'єктом спеціальних досліджень у зіставному аспекті.

Актуальність роботи зумовлена загальною тенденцією до вивчення метамови як особливого функціонального стилю. Наявні лінгвістичні дослідження кінематографічної термінології лише дотично охоплюють структурно-семантичні

аспекти: відсутні дослідження, предметом яких є її структурні й семантичні особливості як у кожній із досліджуваних мов, так і в зіставному аспекті. Кінематографічна термінологія продовжує залишатися малодослідженою ланкою типологічної та зіставної лінгвістики. Тема роботи вливається у річище сучасних компаративних досліджень як українського, так і французького мовознавства.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми кафедри германських та східних мов Міжнародного гуманітарного університету: «Функціонування мовних одиниць у різноструктурних мовах», що є частиною загальнонаукової теми Міжнародного гуманітарного університету «Тенденція становлення і розвитку соціогуманітарної сфери в Україні» (№ державної реєстрації 01104000678).

Метою дисертаційної роботи є зіставне дослідження структурно-семантичних особливостей кінематографічних термінів на матеріалі французької та української мов, з'ясування закономірностей їхнього формування й розвитку.

Мета дослідження визначає необхідність вирішення конкретних завдань:

- розглянути загальні закономірності формування і розвитку термінології у французькій та українській мовах;
- виявити чинники, що впливають на формування кінематографічної термінології;
- окреслити термінологічне поле кінематографічної термінології у французькій та українській мовах;
- визначити структурні особливості термінів кожної з мов дослідження;
- виокремити продуктивні способи термінотворення у кінематографічній термінології та з'ясувати його специфіку в обох мовах;
- зіставити та проаналізувати лексико-семантичні особливості французьких та українських кінематографічних термінів.

Об'єкт дослідження – кінематографічна термінологія у французькій та українській мовах на сучасному етапі їхнього розвитку.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості французьких та українських кінематографічних термінів.

Матеріал дослідження складають кінематографічні терміни, дібрані методом суцільної вибірки. Їхня загальна кількість становить 5388 французьких і 4947 українських кінематографічних термінологічних одиниць. Джерелом емпіричного матеріалу слугували державні стандарти, закони, нормативні бюлетені та накази Міністерства культури і комунікацій Франції та Міністерства культури і мистецтв України; спеціалізовані друковані видання; лексикографічні та термінографічні джерела; кінематографічні інтернет-ресурси та термінологічні бази даних.

Для забезпечення комплексного та системного аналізу кінематографічної термінології французької та української мов було використано **загальнонаукові методи діалектики** (описовий і метод спостереження, синтезу і аналізу, індукції та дедукції) та **спеціальні лінгвістичні методи дослідження**. *Зіставно-типологічний метод* дозволив установити збіги і розбіжності у структурі та семантиці французьких і українських кінематографічних термінів. За допомогою *методу суцільної вибірки* була укладена фактологічна база дослідження. *Прийом*

тематичної класифікації дозволив побудувати поняттєво-класифікаційну схему кінематографічної термінології. Шляхом *етимологічного аналізу* було визначено генетичні витoki французьких та українських кінематографічних термінів. Для аналізу їхньої смислової структури використаний *метод компонентного аналізу*. Застосування *методу словникових дефініцій* дало змогу простежити відмінності в значеннях подібних термінів. Шляхом *словотвірного аналізу* з'ясовано формальні та семантичні співвідношення між твірними та похідними одиницями. *Синтаксичний аналіз* дозволив дослідити будову полілексемних кінематографічних термінів. Для встановлення показників реалізації структурних і семантичних особливостей відібраного матеріалу був використаний *метод кількісного аналізу*.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що *вперше* здійснено зіставне дослідження кінематографічної термінології на матеріалі французької та української мов; *розглянуто* історію її формування у досліджуваних мовах; *комплексно описано* й зіставлено структурні особливості кінематографічних термінів французької та української мов; *встановлено* специфіку семантико-парадигмальних відносин між кінематографічними термінологічними одиницями; *окреслено* обсяг і структуру термінів кінематографічної галузі; *укладено* семантичну класифікацію кінематографічних термінів, яка в подальшому може бути використана для створення ідеографічних та двомовних словників; *визначено* термінологічну частотність і насиченість кінематографічної термінології у зіставлюваних мовах.

Теоретична значущість дослідження полягає у виявленні сучасних тенденцій термінотворення у сфері кінематографії французької та української мов; у визначенні специфіки розвитку та функціонування кінематографічних термінів кожної з досліджуваних мов, що може бути підґрунтям для проведення подібних розвідок у термінологіях інших галузей знань. Результати дослідження можуть бути інтерпретовані як внесок у розвиток загального і порівняльного мовознавства, лексикографію, у загальну теорію терміна.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їхнього використання при викладанні лекційних курсів та проведенні практичних занять з таких навчальних дисциплін як «Лексикологія», «Термінознавство», «Загальне мовознавство», а також у практиці викладання французької та української мов. Матеріал дисертації може бути використаний для написання курсових і магістерських робіт та застосований фахівцями у галузі кінематографії, а також для здійснення мовознавцями номінаційної, прогностичної та стандартизуючої діяльності. Прикладний характер дослідження виявляється у можливості формування банку міжнародних і національних термінів двох мов, а також у використанні результатів роботи для укладання двомовних галузевих словників.

Особистий внесок здобувача. Виклад змісту, зібрана джерельна база, відібрані методи й прийоми інтерпретації емпіричного матеріалу, його статистична обробка, а саме, опис та порівняння генези кінематографічної термінології у французькій та українській мовах; виділення кінематографічних термінів за допомогою формалізованої процедури інвентаризації емпіричної бази дослідження; виявлення їхніх структурних та семантичних особливостей; порівняння отриманих даних та інтерпретація результатів дослідження – це самостійне напрацювання авторки і є її

одноосібним внеском у розв'язання порушеної наукової проблеми. У статті, що опублікована у співавторстві, авторці належить структурний та лексико-семантичний аналіз матеріалу дослідження.

Апробація роботи. Матеріали та результати дисертації обговорювалися на 7-ми міжнародних наукових конференціях: Міжнародній науковій конференції «Стан та перспективи лінгвістики фахових мов та термінознавства в Україні» (Чернівці, 2011), I, II Міжнародних науково-практичних конференціях молодих учених «Романська філологія та сучасний освітній простір» (Горлівка, 2011, 2013), V, VI Міжнародних наукових конференціях «Іноземна філологія у XXI столітті» (Запоріжжя, 2012, 2013), VIII Міжнародній науковій конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2014); IX Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми термінології, перекладу і філології: виклики і перспективи» (Чернівці, 2016); 4-х всеукраїнських конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська словесність та культура в контексті формування духовно-моральних цінностей українського суспільства» (Ірпінь, 2011), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Філологічні студії молодих учених» (Маріуполь, 2011), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Ключові проблеми сучасної германської та романської філології» (Луганськ, 2013), I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мова як засіб міжкультурної комунікації» (Херсон, 2014); чотирьох підсумкових науково-практичних конференціях викладачів МДУ (Маріуполь, 2011–2016).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 19 публікаціях, з яких 8 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України, 1 у співавторстві (наукове фахове видання України), 1 у зарубіжному спеціалізованому виданні, решта (9) – тези доповідей на наукових конференціях.

Структура роботи. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (364 позиції, з них – 125 іноземними мовами), списку лексикографічних і термінологічних джерел та нормативно-правових актів (47 позицій) і додатків. Загальний обсяг дисертації – 339 сторінок, обсяг основного тексту – 216 сторінок. Для ілюстрації положень роботи в тексті наведено 43 таблиці та 1 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано його мету та завдання, окреслено об'єкт і предмет дисертаційного пошуку, визначено матеріал та методологічний апарат дослідження, розкрито його наукову новизну, встановлено теоретичне та практичне значення роботи, наведено дані щодо апробації отриманих результатів зіставного дослідження.

У **першому** розділі «**Теоретичні засади дослідження кінематографічної термінології у французькій та українській мовах**» встановлено місце кінематографічної термінології у національній мові, окреслено вимоги до

кінематографічного терміна, надано характеристику способів термінотворення в обох досліджуваних мовах, розглянуто семантичні процеси в термінології.

У підрозділі 1.1 висвітлено поняття термінології, терміна, їхні основні системні характеристики. Необхідність вивчення теоретичних і практичних питань номінації об'єктів, процесів, явищ виникла у зв'язку зі значною кількістю нових відкриттів і винаходів у світовому просторі наприкінці ХІХ – початку ХХ століття. На сьогодні фундаментальними дослідженнями в галузі термінознавства є роботи Г. О. Винокура, Б. М. Головіна, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, В. М. Лейчика, Д. С. Лотте, О. О. Реформатського, О. В. Суперанської, С. Д. Шелова. Багато українських термінознавців (І. К. Білодід, М. О. Вакуленко, А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, А. В. Крижанівська, П. О. Селігей, Л. О. Симоненко, Є. Ф. Скороходько, Л. В. Туровська) присвятили свої праці питанням функціонування термінів, вирішуючи проблеми впорядкування і стандартизації національної термінології. Доволі інтенсивно розробкою національних терміносистем та їхнім детальним вивченням переймалися зарубіжні мовознавці, зокрема, французькі лінгвісти (Д. Гуадек, М.-Т. Кабре, А. Мартіне, Г. Отман, А. Рей, О. Соважо).

Дотепер термінознавство сучасних національних мов, зокрема французької і української, являє собою багатоаспектну дисципліну, що досліджує проблеми терміна, термінології, і обслуговує величезний комплекс сучасних предметних наук.

Термінологія будь-якої галузі знань є упорядкованою системою термінів, її ознаками вважаються структурованість, усталеність, кодифікованість. Отже, кінематографічна термінологія французької та української мов системно організована, ієрархічно структурована; вона вирізняється цілісністю і унормованістю. У роботі під *кінематографічною термінологією* розуміємо сукупність термінів на позначення кола понять кінематографічної галузі, що описує діяльність щодо створення рухомих зображень і вміщує у собі поняття кіномистецтва й кіноіндустрії. Це сформована система кінематографічних термінологічних одиниць, що не припинила свого розвитку, та яка підпорядковується дії основних законів національної мови. Кінематографічна термінологія досліджуваних мов має ознаки, властиві літературній мові, а також свої специфічні риси, і таким чином сприяє професійній комунікації.

Провідне місце у термінознавстві посідає термін, який виступає об'єктом і предметом цієї науки, яка призначена вивчати його сутність, закономірності створення і функціонування. *Кінематографічний термін* – це слово чи словосполучення на позначення кінематографічного поняття, що відображає специфіку явищ кіномистецтва та кіноіндустрії. Зважаючи на те, що науково-технічний термін має низку характерних рис, доходимо висновку, що стандартизований кінематографічний термін у межах кінематографічної термінології повинен задовольняти основні вимоги (моносемічність, точність, логічність, лаконічність, системність, нейтральність, лінгвістична правильність і деривативність), а також мати низку факультативних, бажаних ознак (умотивованість, субстантивність, милозвучність, власномовність).

У підрозділі 1.2 розглянуто особливості термінотворення. Класифікація і опис структури та способів творення термінів дозволяє узагальнити їхні структурно-семантичні особливості, дослідити термінотворчі моделі, що переважають, виявити

властивості компонентів синтаксичних конструкцій та характер відносин між ними. Отже, у процесі аналізу термінів, перш за все, необхідно звернутися до з'ясування їхніх структурних особливостей, адже це дозволяє простежити, як передається їхня системність засобами номінації, а також відобразити зв'язок терміна з його семантикою.

Традиційними способами творення термінів у досліджуваних мовах вважаємо синтаксичний, семантичний, морфологічний та синтаксично-морфологічний, а також запозичення іншомовних одиниць. Специфіка термінотворення полягає у наданні переваги синтаксичному способу, що веде до виникнення більшої кількості полілексемних термінів у порівнянні з монолексемними термінологічними одиницями.

У підрозділі **1.3** схарактеризовано основні семантичні процеси, що відбуваються у термінології. Виступаючи підсистемою національної мови, вона не позбавлена парадигмальних лексико-семантичних відносин, властивих літературній мові, але їхній прояв вирізняється певною специфікою. Так, однозначність терміна є радше бажаною ознакою, ніж імперативною умовою, зважаючи на наявність полісемантів у межах однієї термінології. Поява багатозначності термінів пов'язана з ускладненням і потребою уточнення наявних понять. Процеси синонімії та омонімії беззаперечно визнаються негативним явищем у термінології, яке потрібно викорінювати. Присутність омонімічних термінів спричиняє труднощі чи навіть непорозуміння в спілкуванні між фахівцями. Синонімічні термінологічні одиниці є недоречними з огляду на те, що їхнє функціонування безпідставно збільшує корпус досліджуваних термінів, порушуючи структурну цілісність термінології. Разом з тим, антонімію вважають невід'ємною складовою термінології, оскільки, будучи засобом найменування понять із полярним змістом, вона створює можливість точніше визначити місце терміна в певній термінології.

У другому розділі «**Історія формування кінематографічної термінології та її понятєво-категорійного апарату**» обґрунтовано методологію дослідження кінематографічних термінів на матеріалі французької та української мов, досліджено етимологічний аспект кінолексики, простежено історію становлення та розвитку кінематографічної термінології французької й української мов, укладено тематичну класифікацію кінематографічних термінів, виокремлено ядерні, центральні та периферійні термінологічні одиниці.

Підрозділ **2.1** присвячено обґрунтуванню застосованих у дослідженні загальнонаукових та лінгвістичних методів. Прикладне використання зіставно-типологічного, структурного, описового, кількісного методів і етимологічного, словотвірного, синтаксичного, компонентного та дефініційного аналізу уможливило здійснити комплексну характеристику структурних особливостей та семантико-парадигматичних зв'язків кінематографічних термінів.

У підрозділі **2.2** висвітлено процес формування кінематографічної лексики, що є невід'ємним від історичного розвитку кінематографії як нового мистецтва і який умовно поділено на п'ять періодів. **Перший період** охоплює проміжок часу з моменту зародження кінематографії (1895 р.) до закінчення Першої світової війни в 1918 р. Відкриття братів Люм'єр було підготовлено досягненнями багатьох учених із різних країн світу, які плідно працювали в таких галузях науки як оптика,

механіка, фотохімія, проекційна техніка та ін. Саме в цей час з'являються перші кінематографічні терміни, що згодом стали ядром кінематографічної лексики: **фр.:** *cinématographe (m)*; **укр.:** *кінематограф*.

Другий період розвитку кінематографії припадає на 20-ті рр. ХХ століття. У цей час розробляється її техніка, і вона перетворюється на потужну галузь промисловості. У лексиці кінематографа з'являються терміни, що номінують жанри фільмів, професії, способи кінознімання: **фр.:** *gagman (m)*; **укр.:** *розкадрування*.

Успіх німого кіно слугував підґрунтям для появи звукового кінематографа. Така подія здійснила революцію у кіновиробництві, і в історії кінематографії починається **третій період**, що охоплює 30-40-і рр. ХХ століття. Він характеризується збільшенням кількості термінів, становленням кінематографічного поняттєвого поля, і як наслідок – формуванням вузькогалузевої кінематографічної термінології: **фр.:** *piste (f) optique*; **укр.:** *звуковий фільм*.

Четвертий період триває з другої половини 40-х до 90-х років ХХ століття. Він увиразнився становленням національної кінематографії у багатьох країнах, появою кінематографічних шкіл, стилів і напрямків, розробкою кінотеорії і кіносеміотики, освоєнням нових видів кінематографії: **фр.:** *film (m) noir*; **укр.:** *підліткове кіно*.

П'ятий період історії кінематографії починається наприкінці 90-х рр. ХХ століття і триває дотепер. Він пов'язаний з активним впровадженням у кіновиробництво цифрових технологій, що використовують цифрове обладнання для знімання, монтажу і демонстрування фільму: **фр.:** *layout (m)*; **укр.:** *лей-аут*.

У підрозділі **2.3** проаналізовано походження французьких та українських кінематографічних термінів. Сучасна кінематографічна термінологія французької та української мов характеризується генетичною неоднорідністю свого складу: система французьких та українських кінематографічних термінів містить у собі як питомі, так і запозичені лексеми.

Зібраний матеріал засвідчує, що в обох мовах, обраних для дослідження, домінують терміни, запозичені з інших мов (82,1 % – у французькій та 80 % – в українській без урахування похідних від цих термінів). Найбільшу кількість термінів іншомовного походження становлять латинізми, які є асимільованими у мові-реципієнті: **фр.:** *distribuer*; **укр.:** *компендіум*.

Друге місце в обох досліджуваних мовах посідають кінематографічні терміни англійськомовного походження: **фр.:** *feature film (m)*; **укр.:** *блексплуатація*. Наявність англіцизмів пояснюється домінуючою позицією американського і британського кінематографа у світі, який значно впливає на технічний, художній та комерційний розвиток кінематографії, що спричиняє розповсюдження англійськомовних найменувань.

На третьому місці у французькій мові розташовуються терміни, які складаються із грецьких та латинських терміноелементів, що не вживаються самостійно: *sensitogramme (m)*. В українській мові серед термінів іншомовного походження третє місце посідають галліцизми: *контражур*.

Питомі кінематографічні терміни в обох мовах представлені у меншій кількості, порівняно із запозиченими лексемами: 17,9 % – у французькій мові і 20 % – в українській мові (без урахування похідних від цих термінів). До питомої французької лексики належать слова, успадковані від народної латини, а також

лексичні одиниці кельтського і германського походження: *viser, barillet (m), salle (f)*. В українській мові питомими є лексеми індоєвропейського та спільнослов'янського походження, а також слова, що виникли у власне українському лексичному фонді: *грати, витискування, світло*.

У підрозділі **2.4** проведено тематичну класифікацію кінематографічних термінів, виявлено ядерні, центральні та периферійні терміни.

Кінематографічна термінологія характеризується як складною мовною структурою, так і різноманіттям поняттєвих складових, визначених за допомогою термінів. У галузі кінематографічної термінології можна виділити ядро, центр та периферію. Ядро охоплює терміни на позначення ключових вузькогалузевих кінематографічних понять: **фр.:** *accéléré (m)*; **укр.:** *дубляж*. До центру належать терміни, похідні від ядерних: **фр.:** *bande (f) rythme*; **укр.:** *короткометражний фільм*. Периферію становлять базові терміни, залучені з інших термінологій, а також загальнонаукові та загальнотехнічні терміни: **фр.:** *brillance (f)*; **укр.:** *фіксаж*. Французькі та українські кінематографічні терміни відзначаються мобільністю і можуть мігрувати як у напрямку до ядра, так і у напрямку до периферії.

У досліджуваних мовах виділено 14 тематичних груп, які виступають у ролі структурних частин величезної системи кінематографічних термінів: 1) тематична група *кінематографічних апаратів, механізмів, пристроїв та їхніх складових частин*; 2) тематична група *процесів кіновиробництва*; 3) тематична група *різновидів, фрагментів і параметрів кінематографічної творчості*; 4) тематична група *технічних кінематографічних понять*; 5) тематична група *кінематографічних матеріалів і речовин*; 6) тематична група *кінематографічних професій, спеціальностей осіб, зайнятих у виробництві*; 7) тематична група *способів, методів, прийомів виконання кінопроцесу*; 8) тематична група *спеціальних величин і одиниць виміру*; 9) тематична група *приміщень, будівель спеціального призначення*; 10) тематична група *професійних кінооб'єднань, організацій, установ, течій*; 11) тематична група *дефектів кіновиробництва*; 12) тематична група *документів, що використовуються у кінематографічному процесі*; 13) тематична група *складових акторської майстерності та ампула акторів*; 14) тематична група *дисциплін, наук, галузей, які стосуються кіносправи*.

Кожен термін посідає певне місце у своїй тематичній групі, що свідчить про ієрархічність відносин усередині кінематографічної термінології. Зв'язки, що об'єднують кінематографічні терміни у тематичні групи, мають екстралінгвістичний характер, а самі вони репрезентують собою відкриті блоки термінів, що пояснюється постійним розвитком і вдосконаленням кінематографічної термінології досліджуваних мов.

У третьому розділі «**Способи термінотворення у кінематографічній термінології у французькій та українській мовах**» здійснено комплексний структурний аналіз кінематографічної термінології, виявлено способи творення кінематографічних термінів у вищезгаданих мовах та їхня частотність.

У підрозділі **3.1** розглянуто структурні особливості кінематографічних термінів та встановлено, що в мовах дослідження превалюють полілексемні термінологічні одиниці.

У підрозділі 3.2 визначено, що обидві зіставлявані мови використовують загальномовні способи термінотворення, а саме – синтаксичний, семантичний, морфологічний, синтаксично-морфологічний способи, а також запозичення. Найбільшу кількість кінематографічних термінів в обох мовах утворено синтаксичним способом, що становить 66 % – у французькій та 58,4 % – в українській мовах. Кінематографічне термінологічне словосполучення є цілісним терміном, що характеризується структурною і змістовою єдністю. У досліджуваних мовах більшість термінологічних словосполучень виникає на основі монолексемної термінологічної одиниці, з подальшим ускладненням конструкції.

Французькі та українські кінематографічні термінологічні словосполучення поділяються на дво- і багатокomпонентні. Двокомпонентні термінологічні словосполучення є найбільш поширеним структурним типом полілексемних кінематографічних термінів в обох мовах: **фр.:** *vue (f) plongeante*; **укр.:** *друкар субтитрування*. У французькій мові превалює субстантивна-субстантивна модель (*bande (f) effets*), а в українській – атрибутивно-субстантивна (*відзнята кіноплівка*).

Багатокomпонентні кінематографічні термінологічні словосполучення мають у своєму складі три і більше термінокомпонентів, вони утворюються шляхом ускладнення двокомпонентних термінологічних словосполучень, до яких додається означальне, що уточнює наявне поняття: **фр.:** *laboratoire (m) cinématographique* → *monteur (m) positif de laboratoire cinématographique*; **укр.:** *кінопроекційна апаратура* → *універсальна кінопроекційна апаратура*.

За ступенем спаяності компонентів у кінематографічних термінологічних словосполученнях цих мов переважають розкладні вільні термінологічні словосполучення, що складаються з двох і більше термінів. Вони характеризуються легкістю творення і великими сполучуваними можливостями своїх складових: **фр.:** *axe (m) de la caméra*; **укр.:** *ізопанхроматична кіноплівка*.

При творенні французьких кінематографічних термінологічних словосполучень найпоширенішим виявився граматичний зв'язок керування, що пояснюється домінуючим прийменниковим типом зв'язку слів у французькій лексичній системі, оскільки вона належить до аналітичного типу мов: *film (m) en couleurs*. Українській кінематографічній термінології більш притаманний граматичний зв'язок узгодження, тому що він є найбільш граматикалізованою формою підрядного зв'язку цієї мови: *непросвітлений об'єкт*.

Процес семантичної деривації майже однаково ефективний у кінематографічній термінології досліджуваних мов (18,2 % – у французькій і 16,8 % – в українській) і посідає друге місце за продуктивністю творення кінематографічних термінів. Найактивніше він реалізується шляхом транстермінологізації термінологічних одиниць з інших термінологій, наприклад: **фр.:** *luminescence (f)* (фізика); **укр.:** *кульмінація* (мистецтво). Поповнення складу кінематографічної термінології у зіставляваних мовах відбувається за рахунок термінів з інших наук, адаптуючи наявні одиниці для своїх потреб.

Термінологізація загальноновживаних слів здійснюється шляхом спеціалізації або розширення лексичного значення, а також метафоричного та метонімічного переносів. У межах термінологізації найбільшу продуктивність у кінематографічній термінології французької та української мов демонструє спеціалізація лексичного

значення загальноповживаного слова. Під час переходу такого слова до кінематографічної термінології його значення знаходиться у родовидових відносинах зі значенням похідного терміна, який починає відображати додаткові ознаки поняття, збагачуючи його новими смисловими елементами: **фр.:** *chariot (m)* «візок (платформа), встановлений на шини або на рейки, що використовується для переміщення кінокамери під час зйомки» (родова сема – «засіб пересування, що використовується для переміщення», інші семи виражають додаткові ознаки похідного значення); **укр.:** *глядач* «той, хто дивиться сценічну або екранізовану виставу» (родова сема – «той, хто дивиться», семи «сценічна вистава», «екранізована вистава» є диференційними).

Метафоричні й метонімічні переноси та розширення лексичного значення виявились непоширеними способами творення французьких та українських кінематографічних термінів.

Метафоричний тип номінації здійснюється на підставі аналогії або імпліцитного порівняння. Метафоризація відбувається за такими напрямками: 1) зовнішній вигляд і форма об'єкта (**фр.:** *griffe (f)*; **укр.:** *маска*; 2) функції, які виконуються об'єктами (**фр.:** *balayage (m)*; **укр.:** *зчитувати*).

Метонімічний перенос ґрунтується на реальній суміжності, а семантичні інновації терміна є наслідком його певного переосмислення, наприклад: 1) дія, процес і їхній результат (**фр.:** *chute (f)*; **укр.:** *перекладення*); 2) ім'я – виріб (**фр.:** *débrrie (f)*; **укр.:** *юнітер*).

Розширення лексичного значення припускає збільшення семантичного обсягу терміна: **фр.:** *studio (m)*; **укр.:** *трюк*.

Запозичення, яке належить до зовнішньомовних способів термінотворення, посідає третє місце за продуктивністю творення нових кінематографічних термінів, але в українській мові цей процес є активнішим, ніж у французькій: пор., 10,8 % та 6,6 % відповідно. Переважну кількість запозичень у цих мовах складають матеріальні запозичення, які потрапили в кінематографічну термінологію з інших мов безпосередньо для номінації вузькогалузевих кінематографічних понять: *Kaijū Eiga* (японська) → *kaijū eiga(m)* / *каюджа-ейра, сатера* (англійська) → *satéra (f)* / *камера (кінознімальна)*, *Kammerspiel* (німецька) → *Kammerspiel (m)* / *камеруніле*.

У французьку мову такі терміни прийшли з англійської, японської, італійської, німецької, іспанської та російської мов, в українську – з англійської, французької, японської, італійської, німецької, іспанської, російської, грецької та китайської. Найчисленнішу групу запозичених кінематографічних термінів у мовах дослідження становлять англіцизми, що пояснюється тим, що власне англійська мова є інструментом міжнародного спілкування, і зазвичай більшість інноваційних розробок отримує англійськомовні найменування: **фр.:** *keycode (m)*; **укр.:** *пиксиляція*.

Семантично запозичені терміни (кальки) мають запозичену словотворчу або синтаксичну структуру: *tape* (англійська) → *ruban (m)*, *home theater* (англійська) → *домашній кінотеатр*. В обох мовах морфологічні кальки переважають над семантичними.

Морфологічна номінація посідає четверте місце (5,7 %) за продуктивністю у французькій мові та останнє (6,1 %) в українській. До морфологічного способу термінотворення відносяться суфіксація, префіксація, конверсія та парасинтез.

Найпродуктивнішою виявилась суфіксація: **фр.:** *kinescope* + *-age* → *kinescopage* (*m*); **укр.:** *серіальний* + *-ість-* → *серіальність*. У досліджуваних мовах при творенні нових термінів широко використовуються як національні суфікси (**фр.:** *-er*, *-ie*, *-able*, *-ment*; **укр.:** *-ник*, *-ач*, *-ськ-*, *-ува-*), так і запозичені (**фр.:** *-(a)tion*, *-ique*, *-iste*; **укр.:** *-ер*, *-іст*, *-(із)ація*), які можуть поєднуватися з питомими і запозиченими основами. У французькій мові найуживанішими встановлено інтернаціональні суфікси *-eur* / *-euse* і *-age*, а в українській – національні суфікси *-нн-* та *-ість*.

Друге місце за продуктивністю у зіставлюваних мовах посідає префіксація: **фр.:** *antistar* (*f*); **укр.:** *макрокінознімання*. Найвищий показник продуктивності у французькій мові продемонстрували темпоральні префікси, а в українській – зменшувально-збільшувальні: **фр.:** *pré-cinéma* (*m*); **укр.:** *мікрокінематографія*. У французькій мові спостерігається переважання питомих префіксів над запозиченими, а в українській мові грецькі та латинські префікси конкурують із власне-мовними. При цьому у французькій мові найпродуктивнішим зафіксовано питомий префікс *re-*, а в українській – питомий префікс *пере-*, які належать до ітеративних.

Конверсії як способу морфологічного термінотворення належить третє місце. У французькій мові превалюють субстантиви, що походять від прикметників, дієприкметників та дієслів: *riqué* → *riqué* (*m*), *raccorder* → *raccord* (*m*). В українській мові більшість конвертованих термінів становлять ад'єктиви, утворені від дієприкметникових основ: *екранізований*, *зафільмований*. В обох мовах у конвертованого терміна змінюється семантика, і він набуває усіх структурно-морфологічних ознак приймаючої частини мови.

Парасинтез віднесено до непродуктивного способу творення кінематографічних термінів досліджуваних мов: **фр.:** *décadrer*; **укр.:** *безгеройний*.

Синтаксично-морфологічний спосіб творення кінематографічних термінів не характерний для французької мови (3,5 %) і посідає п'яте місце за продуктивністю. В українській мові, навпаки, складання продуктивніше і посідає четверте місце (7,9 %). У межах синтаксично-морфологічного способу термінотворення виділяють композицію, юкстапозицію і абрєвіацію.

У французькій мові всі три способи вирізняються майже однаковою продуктивністю, але все-таки переважає юкстапозиція: *monteur-truquiste* (*m*). В українській мові цей синтаксично-морфологічний спосіб характеризується меншою продуктивністю і посідає друге місце за вживаністю: *фільм-опера*. Превалюючу частину юкстапозитів у досліджуваних мовах представлено іменниками, утвореними за моделлю S + S: **фр.:** *scénariste-conseil* (*m*); **укр.:** *план-епізод*. Склад термінів-юкстапозитів є неоднорідним і містить національні та запозичені компоненти.

Композиція за продуктивністю виявилась на другому місці у французькій кінематографічній термінології, натомість в українській мові вона домінує серед синтаксично-морфологічних способів творення кінематографічних термінів, наприклад: **фр.:** *gyrocámara* (*f*), **укр.:** *кінорепортаж*. Терміни-композиції характеризуються семантичною ємністю, стислістю форми і точністю передачі відмітних ознак поняття.

Процес абревіації активніший у французькій мові, ніж в українській, де остання взагалі відзначена непродуктивною. Терміни-абревіатури за своїм складом поділяються на ініціальні, усічені і складноскорочені, серед яких в обох мовах переважають ініціальні скорочення: **фр.:** *FFSV* 'Fédération Française de Cinéma et Vidéo'; **укр.:** *УКА* – 'Українська кіноасоціація'.

У четвертому розділі «Семантичні особливості кінематографічної термінології французької та української мов» йдеться про основні системні явища кінематографічної термінології: омонімію, синонімію, антонімію і полісемію.

У підрозділі **4.1** надано характеристику процесу омонімії, яка виступає невід'ємною складовою кінематографічної термінології і найпоширенішим типом лексико-семантичних відносин (17,3 % – у французькій і 15,2 % – в українській мовах). Залежно від сфери функціонування омонімічних одиниць у кінематографічній термінології досліджуваних мов виокремлено такі типи омонімів: 1) міжгалузеві; 2) міжфункційно-стильові; 3) внутрішньосистемні.

Серед цих типів міжгалузеві омоніми утворюють найчисленнішу групу у кінематографічній термінології зіставлюваних мов. Так, термін *diaphragme (m)* / *діафрагма*, запозичений із галузі фотомистецтва, функціонує також і у термінології анатомії (грудочеревна перешкода), радіо (дифузор), будівництва (стінка), акустики (мембрана), контрацепції (діафрагма) і т.д. Існування подібних термінів-омонімів не викликає труднощів під час спілкування фахівців, оскільки наявність мовного контексту сприяє їхньому розумінню та розрізненню.

У випадку міжфункційно-стильової омонімії, яка виникає внаслідок запозичення слів із різних мов, спостерігається омонімія французьких та українських кінематографічних термінів відносно загальноживаних лексем: **фр.:** *staff (m)* «робоча кіногрупа» (від англійського *staff* «штаб») – *staff (m)* «штукатурний розчин» (від німецького *staffieren* «наповнювати»); **укр.:** *візир* «пристрій кіноапарата для наведення його на об'єкт зйомки та визначення меж зображення» (від німецького *visier* «приціл») – *візир* «титул міністра або найвищого сановника в мусульманських країнах» (від арабського *vazir* «опора»).

Французькі внутрішньосистемні терміни-омоніми представлені переважно граматичними омонімами: *cinémathécaire (m)* «службовець фільмотеки» – *cinémathécaire* «фільмотечний». Даний вид омонімії практично не зустрічається в українській мові, наприклад: *ексцентрик* «металевий диск кінопроектора зі зміщенням осі диска відносно осі вала» – *ексцентрик* «артист, який виконує ексцентричні номери».

У підрозділі **4.2** йдеться про системне явище синонімії, яке охоплює 8,5 % французьких та 5,8 % українських кінематографічних термінів. У кінематографічній термінології французької та української мов досліджувані одиниці розрізняються за ступенем синонімічності: у кожній мові наявні абсолютні синоніми, а також часткові синоніми, з превалюванням абсолютних синонімів.

Абсолютні синоніми представлені термінами-дублетами і термінами-варіантами, останні більш поширені у досліджуваних мовах. Серед них переважає синтаксично-морфологічний тип (еліптичні варіанти у французькій мові і композитні – в українській мові): **фр.:** *film (m) routard* – *routard (m)*; **укр.:** *кінематографічний образ* – *кінообраз*.

Терміни-дублети виявились абсолютними синонімами у повному сенсі цього слова, вони мають тотожне значення і співвідносяться з однією дефініцією: **фр.:** *distribution (f) artistique – casting (m)*; **укр.:** *кінопроба – кастинг*.

Часткові синоніми менш вживані у кінематографічній термінології зіставлюваних мов. Вони є різноаспектними позначеннями одного денотата, що виражають різні поняття про один і той же об'єкт, наприклад, **фр.:** *acuité (f) de l'image – netteté (f)*; **укр.:** *кіно категорії 3 – малобюджетне кіно*.

У підрозділі **4.3** проаналізовано явище антонімії, яке майже однаково не репрезентативне у кінематографічній термінології французької та української мов (відповідно 6 % і 5,6 %). За типом опозиції диференційних сем кінематографічні терміни-антоніми поділяються на векторні, контрарні і конверсивні, з переважанням векторних антонімів у досліджуваних мовах: **фр.:** *générique (m) de début – générique (m) de fin*; **укр.:** *об'ємна анімація – площинна анімація*. В антонімічній відносині можуть вступати як питомі, так і запозичені терміни. В обох мовах полілексемні антоніми, чії конкретизатори відрізняються якісними ознаками в значенні, превалюють над монолексемними.

Підрозділ **4.4** присвячено лексико-семантичному процесу полісемії. Незважаючи на суворість вимог, що висуваються до термінів щодо точності їхнього значення, полісемія має місце в обох досліджуваних мовах (4 % – у французькій і 2,8 % – в українській). Кількість значень у термінів-полісемантів рідко перевищує два, загалом полісемія властива монолексемним термінам: *cinéroman (m) / кінороман*
1) художній кінофільм з багатьма дійовими особами, широким охопленням подій, життєвих явищ; 2) кінематографічний жанр, що об'єднує такі фільми.

ВИСНОВКИ

У **висновках** систематизовано й узагальнено основні теоретичні та практичні результати проведеного зіставного дослідження структурно-семантичних особливостей кінематографічної термінології французької та української мов

Інтенсивний розвиток однієї з чотирьох сфер масової комунікації – кінематографії – сприяв формуванню особливого компонента лексичної системи, який є автономною, незамкненою галуззю знання, що розвивається і вдосконалюється.

Незважаючи на те, що підґрунтям кінематографічних термінів в обох мовах виступають передтерміни із суміжних наук, становлення кінематографії специфічно вплинуло на формування кінематографічних термінів. Номінація кінематографічних понять у французькій мові здійснюється здебільшого за рахунок прямого запозичення лексем із латини, які набувають термінологічного значення, а потім розвивають свою багатофункціональність та стають складовими декількох термінологій (фотографічної, театральної, літературної та ін.). На відміну від французької, українська кінематографічна термінологія складається із іншомовних термінів-інтернаціоналізмів, адаптованих українською мовою.

Кінематографічні терміни досліджуваних мов характеризуються неоднорідністю лексичного складу, формування якого відбувається не лише за рахунок питомих лексем, але й за допомогою запозичень (особливо

інтернаціонального характеру), з превалюванням останніх. Це зумовлено загальнонаціональною соціальною тенденцією до вживання інтернаціоналізмів, що пов'язано з активною участю кіномистецтва в масовій міжнародній комунікації. Щодо походження термінів, то переважну кількість в кінематографічній термінології становлять терміни латинського походження, асимільовані мовою-реципієнтом, які потрапили до неї шляхом транстермінологізації або прямого запозичення. В обох мовах наявні фахові кінематографічні запозичення для номінації суто кінематографічних понять. З-поміж даної кількості одиниць у французькій мові найпродуктивнішими виявились запозичення з англійської мови, а в українській – з англійської та французької мов. Наявність запозичень з англійської мови зумовлена тим, що вона слугує інструментом міжнародного спілкування, і зазвичай більшість інноваційних розробок отримує англійськомовну назву. Запозичення з французької мови в українській можна пояснити, по-перше – відсутністю у мові національного найменування на позначення певного кінематографічного поняття; по-друге – популярністю певних французьких жанрів у світовому просторі.

Розвиток кінематографії як галузі культури і техніки, її впровадження у різні сфери життя сприяє збагаченню лексичного складу кінематографічної термінології зіставлюваних мов. Спільними рисами французької та української мов убачається розподіл досліджуваної термінології на 14 тематичних груп. Наявність спільних тематичних груп пояснюється власне процесом кіновиробництва, який охоплює декілька стадій: від задуму до тиражування і кінопрокату. Найчисленнішими в обох мовах зафіксовано тематичні групи на позначення апаратів, пристроїв, процесів кіновиробництва, а також різновидів, фрагментів і параметрів кінотворчості. Поняттєве наповнення кожної з груп у досліджуваних мовах є ізоморфним, терміни об'єднуються у зазначені тематичні групи на підставі денотативної ознаки. Аломорфними виявились кількісне наповнення певних тематичних груп і способи мовної репрезентації кінематографічних одиниць, оскільки французькі та українські терміни виділяються різною формально-семантичною структурою, що пояснюється структурними особливостями зіставлюваних мов.

Творення кінематографічної термінології у французькій та українській мовах демонструє низку аломорфних рис щодо структурних особливостей словобудування, причому відмінні риси превалюють над спільними. Відмінності творення кінематографічних термінів стосуються: 1) порядку розташування термінокомпонентів у полілексемних термінах; 2) способів граматичного зв'язку термінокомпонентів у терміносполученнях; 3) кількості використовуваних структурних моделей для творення терміносполучень; 4) кількості слотовірних формантів для творення афіксальних похідних та композитів; 5) продуктивності деяких способів творення кінематографічних термінів. Відмінні риси зумовлено особливостями слотовірної системи досліджуваних мов.

З'ясовано, що в обох мовах кінематографічні терміни представлено двома структурними класами: монолексемними одиницями та термінологічними словосполученнями, з переважанням останніх. Це пояснюється, по-перше, загальнотермінологічною тенденцією до використання полілексемних одиниць, що свідчить про еволюцію поняттєвої системи кінематографічної галузі. По-друге,

полілексемний термін дозволяє конкретизувати певне поняття, відобразивши родовидову ієрархію понять.

Аналіз лексико-семантичної парадигматики кінематографічної термінології французької та української мов засвідчив, що їй притаманні всі основні відносини, характерні для лексичної системи кожної з досліджуваних мов. В обох мовах виявлено омонімічні, синонімічні, полісемічні та антонімічні відносини між кінематографічними термінами. Вони відрізняються специфікою свого прояву і діють менш активно, ніж у загальнолітературній мові.

Для французької мови характерні внутрішньосистемні та міжгалузеві омоніми, це пояснюється омонімічністю французьких лексем узагалі. Натомість, українській кінематографічній термінології не властива внутрішньосистемна омонімія, в ній переважають саме міжгалузеві терміни-омоніми.

Французька кінематографічна термінологія відзначається вживанням абсолютних та часткових синонімів, що пов'язується із співіснуванням питомих і запозичених термінів. Така ж тенденція спостерігається і в українській мові, лише з тією різницею, що кількість синонімічних рядів в українській кінематографічній термінології у два рази менша, ніж у французькій. Наявність синонімічних відносин у кінематографічній термінології свідчить про її неупинний розвиток: виникнення синонімів обумовлене постійним технічним прогресом кіномистецтва.

Серед термінів полярного значення в обох мовах превалюють векторні лексичні антоніми, представлені переважно двома термінологічними словосполученнями.

У кінематографічній термінології французької мови наявне використання полісемічних кінематографічних термінів, тому що полісемію можна назвати однією з характерних рис французької лексичної системи. Особливою рисою української кінематографії виявлено те, що кількість таких термінів менша у порівнянні з французькою мовою, а це свідчить про кращу впорядкованість української кінематографічної термінології.

Аналіз кінематографічної термінології на матеріалі французької та української мов дозволяє стверджувати, що кінематографічна термінологія: 1) є органічною частиною національної літературної мови і відповідає нормам і правилам творення і функціонування французької та української мов; 2) представляє сформовану і неоднорідну систему, до якої входить, окрім загальноновживаної і термінологічної лексики, також і номенклатурна лексика; 3) структурна та семантична організація кінематографічних термінів значною мірою залежить від системних можливостей досліджуваних мов.

Дослідження кінематографічної термінології може бути продовжене в зіставному концептуальному аспекті, у проведенні лінгвокультурологічного аналізу концептосфери «Кінематографія» на матеріалі французької та української мов, а також методика аналізу термінів може бути застосована до вивчення інших мов.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лоскутова Н. М. Українська термінологія: проблеми та недоліки / Н. М. Лоскутова // Наукові праці Кам'янець-Подільського університету

- ім. Івана Огієнка. Серія : Філологічні науки. – Вип. 26. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2011. – С. 188–192.
2. Лоскутова Н. М. Шляхи поповнення кінематографічної термінології французької мови / Н. М. Лоскутова // Нова філологія : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – № 51. – С. 111–114.
 3. Лоскутова Н. М. Структурні та словотворчі особливості французької й української кінематографічної термінології / Н. М. Лоскутова // Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах : зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – Вип. 25. – С. 18–29.
 4. Лоскутова Н. Н. Особенности функционирования омонимов в кинематографической терминологии французского языка / Н. Н. Лоскутова // Нова філологія : зб. наук. пр. – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – № 56. – С. 180–184.
 5. Лоскутова Н. М. Характеристика інтернаціоналізмів у терміносистемі кінематографа французької та української мов / Н. М. Лоскутова // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія : Філологічні науки. – Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 14 (273) липень 2013, Ч. I. – С. 213–220.
 6. Лоскутова Н. М. Терміни-юкстапозити в терміносистемі кінематографа французької та української мов / Н. М. Лоскутова // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / відп. ред. Г. В. Самойленко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – Кн. 1. – С. 144–148.
 7. Лоскутова Н. М. Процес семантичної деривації в кінематографічній терміносистемі французької та української мов / Н. М. Лоскутова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна : зб. наук. пр. / уклад. : І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. – Вип. 43. – С. 164–167.
 8. Лоскутова Н. М. Синтаксичний спосіб утворення кінематографічних термінів французької та української мов / Н. М. Лоскутова // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2015. – Вип. 137. – С. 247–251.
 9. Ступак І. В. Кінематографічна термінологія французької та української мов: особливості розвитку / І. В. Ступак, Н. М. Лоскутова // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики : науковий журнал / редкол. В. І. Кушнерик та ін. – Чернівці : РОДОВІД, 2016. – Вип. 11-12, ч. 2. – С. 268–272.
 10. Лоскутова Н. Н. О конверсии в кинематографической терминологии французского и украинского языков / Н. Н. Лоскутова // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. – Курск, 2013. – № 11 (89). – С. 176–179.
 11. Лоскутова Н. М. Українська термінологія : до історії питання та проблематики / Н. М. Лоскутова // Українська словесність та культура в контексті формування духовно-моральних цінностей українського суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Ірпінь, 24 лют. 2011 р. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. – С. 112–114.

12. Лоскутова Н. Н. Стилиевая принадлежность терминологии : особенности функционирования / Н. Н. Лоскутова // Філологічні студії молодих учених : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 18 листоп. 2011 р.) / за заг. ред. І. В. Соколової, Ю. М. Бумбур. – Маріуполь : МДУ, 2011. – С. 126–128.
13. Лоскутова Н. М. Шляхи утворення кінематографічних термінів у французькій мові / Н. М. Лоскутова // Романська філологія та сучасний освітній простір : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. наук. робіт молодих учених (Горлівка, 8-9 груд. 2011 р.). – Горлівка : Вид-во ГДПШМ, 2011. – С. 133–134.
14. Лоскутова Н. М. До питання про сутність та властивості внутрішньої форми слова / Н. М. Лоскутова // Актуальні проблеми науки та освіти : зб. матеріалів XIV підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / за заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь : МДУ, 2012. – С. 218–220.
15. Лоскутова Н. М. Проблеми та завдання порівняльного термінознавства / Н. М. Лоскутова // Актуальні проблеми науки та освіти : зб. матеріалів XV підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДУ / за заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь : МДУ, 2013. – С. 202–204.
16. Лоскутова Н. Н. О конверсии в кинематографической терминологии французского языка / Н. Н. Лоскутова // Романська філологія та сучасний освітній простір : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених, Горлівка, 4-5 груд. 2013 р. – Горлівка : Вид-во ГПМ ДВНЗ “ДДПУ”, 2013. – С. 77–79.
17. Лоскутова Н. Н. Префиксация в кинематографической терминологии французского и украинского языков / Н. Н. Лоскутова // Международная научная конференция «Молодые исследователи – регионам». – Вологда : ВоГУ, 2014. – Т. 3. – С. 247–249.
18. Лоскутова Н. М. Двокомпонентні термінологічні словосполучення у кінематографічній термінології французької та української мов / Н. М. Лоскутова // I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з питань методики викладання іноземної мови : «Дослідження та впровадження в навчальний процес сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом» присвячена 150-річчю ОНУ ім. І. І. Мечникова та 55-річчю факультету романо-германської філології: 17 квітня 2015 : зб. матеріалів конф. – Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова. – С. 74–76.
19. Лоскутова Н. Н. Репрезентация природы терминологической единицы как языкового знака / Н. Н. Лоскутова // Актуальні проблеми науки та освіти : зб. матеріалів XVIII підсумкової наук.-практ. конф. викладачів МДУ / за заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь : МДУ, 2016. – С. 282–283.

АНОТАЦІЯ

Лоскутова Н. М. Кінематографічна термінологія: структура та семантика (на матеріалі французької та української мов). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.17 – Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство. – Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню структурно-семантичних особливостей кінематографічної термінології на матеріалі французької та української мов, встановленню закономірностей її формування та розвитку. Приділено увагу теоретичним аспектам термінознавства, описано поняття термінології та терміна, з'ясовано вимоги, яким має відповідати кінематографічний термін. Розглянуто шляхи виникнення і становлення кінематографічної термінології у французькій та українській мовах, виявлено чинники, що впливають на її формування. Здійснено тематичну класифікацію кінематографічних термінів, визначено склад ядра та периферії термінного поля кінематографії. Досліджено особливості структурної організації кінематографічної термінології, схарактеризовано продуктивні способи термінотворення і їхню специфіку у французькій та українській мовах. Проаналізовано парадигматичні відносини в системі кінематографічних термінів (явища полісемії, омонімії, синонімії, антонімії). Зроблено висновок, що кінематографічна термінологія французької та української мов є системно організованою, ієрархічно структурованою, вона характеризується цілісністю і зв'язністю.

Ключові слова: кінематографічний термін, кінематографічна термінологія французької мови, кінематографічна термінологія української мови, тематична класифікація, термінотворення.

АННОТАЦІЯ

Лоскутова Н. Н. Кинематографическая терминология: структура и семантика (на материале французского и украинского языков). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.17 – Сравнительно-историческое и типологическое языкознание. – Международный гуманитарный университет. – Одесса, 2016.

Диссертация посвящена комплексному исследованию структурно-семантических особенностей кинематографических терминов на материале французского и украинского языков, изучению закономерностей формирования и развития кинематографической терминологии.

В работе рассматриваются теоретические аспекты терминоведения, проводится критический анализ воззрений на понятия терминологии и термина в современной лингвистике, уточняются вопросы функционирования терминов в литературном языке, предлагается дефиниция «кинематографической терминологии» и «кинематографического термина».

Под кинематографической терминологией в диссертации понимается совокупность терминов для обозначения понятий кинематографии, описывающих деятельность человека по созданию движущихся изображений, включая специальную лексику киноискусства и киноиндустрии. Под кинематографическим термином понимаем слово или словосочетание, обозначающее кинематографическое понятие, отражающее специфику явлений киноискусства и киноиндустрии.

Установлено, что стандартизированный кинематографический термин в специальной терминологии должен удовлетворять следующим основным требованиям: моносемичность, точность, логичность, лаконичность, системность, нейтральность, лингвистическая правильность и деривативность; а также иметь ряд факультативных признаков: субстантивность, благозвучность, национальная специфика.

Становление киноискусства проходило в пять этапов, которые частично совпадают в исследуемых языках. В конце первого этапа (1918 г.) формируется понятийное ядро поля кинематографической лексики, а каждый следующий период характеризуется расширением понятийного и терминологического аппарата как следствие культурно-исторических изменений в киноискусстве.

Терминообразование кинематографической лексики французского и украинского языков обусловлено экстра- и интралингвистическими факторами, в результате чего исследуемая терминология пополняется как исконными, так и заимствованными лексемами, что позволяет говорить о неоднородности ее лексического состава.

В результате лексико-семантического анализа кинематографических терминов французского и украинского языков выделено 14 тематических групп, сформированных на основе общих семантических признаков терминов и предметно-логических связей между денотатами. Данные тематические группы характеризуются незамкнутостью, что объясняется постоянным развитием и совершенствованием кинематографической терминологии в исследуемых языках.

Охарактеризована полевая организация кинематографической лексики, установлен состав ядра, центра и периферии кинематографических терминов во французском и украинском языках.

Делается вывод о том, что структурно кинематографические термины представляют собой монологемные и полилогемные терминологические единицы. В диссертации выявлены продуктивные способы терминологической номинации, выделены особенности компонентов терминов и характер отношений между ними.

Анализ лексико-семантической парадигматики кинематографической терминологии французского и украинского языков дает основания сделать заключение о наличии всех основных отношений, характерных для лексической системы национальных языков в целом (явления полисемии, омонимии, синонимии, антонимии), которые, при этом, отличаются спецификой своего проявления в изучаемых языках.

Проведенное исследование позволяет утверждать, что кинематографическая терминология французского и украинского языков: 1) является органичной частью этих национальных литературных языков; 2) в каждом из них представляет сформированную неоднородную систему, состоящую из общеупотребительной, терминологической и номенклатурной лексики; 3) ее структурная и семантическая организация в значительной степени зависит от системных возможностей исследуемых языков.

Ключевые слова: кинематографический термин, кинематографическая терминология французского языка, кинематографическая терминология украинского языка, тематическая классификация, терминообразование.

SUMMARY

Loskutova N.M. Cinematographic terminology: structure and semantics (based on the French and Ukrainian languages). – Manuscript copyright.

Thesis for a Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.17 – Comparative and Typological Linguistics. – International Humanitarian University. – Odessa. – 2016.

The thesis is dedicated to a complex study of structural and semantic peculiarities of the cinematographic terminology on the material of French and Ukrainian. As well as establishing regularities of its formation and development, the work looks at theoretical aspects of terminology, describes its concepts and terms and establishes the criteria a film term should meet. The paper discloses the origin and functions of cinematographic terminology in French and Ukrainian and finds out the determiners of its organisation. The research suggests a thematic classification of cinematographic terms, outlines the nexus and the periphery of the cinematography termfield.

In the process of work, the structural peculiarities of film terms have been studied and the productive means of term formation in French and Ukrainian specified. The paradigmatic relations in the system of cinematographic terms have also undergone a detailed analysis (phenomena of polysemy, homonymy, synonymy, antonymy).

The thesis results in a conclusion about the film terminology in French and Ukrainian being a systematically organised and hierarchically structured entity characterised by its cohesion and integrity.

Key words: cinematographic term, French cinematographic terminology, Ukrainian cinematographic terminology, thematic classification, term formation.

Підписано до друку 08.11.16. Формат 60x90/16.
Умовн. друк. арк. 1,25. Обл.-вид. арк. 0,9 Наклад 100 прим. Зам. № 990.

Віддруковано з готового оригінал-макету
в ПрАТ “Газета «Приазовський робочий»”

(свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 4169 від 04.10.2011 р.)
87515, Україна, м. Маріуполь, пр. Миру, 19
тел./факс +38(0629) 52-66-42, ww.pr.ua, e-mail: pr@pr.ua

